

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om »De europæiske virksomheders konkurrenceevne«

(2005/C 120/17)

Romano Prodi anmodede den 20. februar 2004 på Kommissionens vegne om en sonderende udtalelse fra Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg om »De europæiske virksomheders konkurrenceevne«.

Det forberedende arbejde henvistes til Den Faglige Sektion for Den Økonomiske og Monetære Union og Økonomisk og Social Samhørighed, som udpegede Bruno Vever til ordfører og Susanna Florio til medordfører. Sektionen vedtog sin udtalelse den 20. september 2004.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 412. plenarforsamling den 27.-28. oktober 2004, mødet den 27. oktober 2004, følgende udtalelse med 105 stemmer for, 3 imod og 2 hverken for eller imod:

1. Sammenfatning

1.1 Europa står over for skærpede konkurrencemæssige udfordringer og er låst fast mellem sine store industrialiserede partnere og vækstøkonomierne med deres lave produktionsomkostninger. Denne situation følges op af en tilsvarende faldende vækst og et stort investeringsefterslæb inden for uddannelse, forskning og nye teknologier, mens de europæiske virksomheder stadig mere benytter sig af udflytninger med henblik på at imødegå den internationale konkurrence.

1.2 I kraft af EU's samfundsmodel, hvor der lægges stor vægt på de sociale og arbejdsmarkedsmæssige forbindelser, mangler de europæiske virksomheder dog ikke konkurrencemæssige fordele:

- Europas internationale samhandel vidner om, at det i høj grad deltager i globaliseringen;
- Europas udvidede indre marked er i dag verdens største;
- Europas monetære union er et fremskridt uden sidestykke andre steder i verden på trods af, at den stadig er begrænset;
- Det igangværende Lissabon-program omfatter økonomiske, sociale og miljømæssige reformer, som bl.a. tager sigte på varigt at forny EU's konkurrenceevne.

1.3 Selv om nogle af Europas konkurrencefordele stadig beror mere på igangværende processer end på permanente resultater, lider de europæiske virksomheder fortsat under en række handicap, hvilket bidrager til nuværende dårlige resultater med hensyn til vækst og beskæftigelse. Således:

- støtter Europas retlige og administrative miljø ikke i tilstrækkelig grad iværksætterkulturen;
- er der stadig for mange hindringer på EU's indre marked, som endnu ikke er fuldført;

— er det stadig for tidligt at tale om en reel økonomisk union, selv om den monetære union er en realitet;

— rammes iværksættelsen af konkurrencestrategien fra Lissabon af stadig flere forsinkelser.

1.4 EØSU fremhæver fire uadskillelige betingelser for genoprettelsen af de europæiske virksomheders konkurrenceevne:

1.4.1 Topprioriteten er at genskabe de økonomiske aktørers tillid, med:

- et klarere syn på det europæiske projekt anskuet i dets globale miljø;
- en forenkling af regelsættene på europæisk og nationalt plan med bedre muligheder for selvregulering samt regulering inden for de enkelte brancher;
- tiltag til etablering og udvikling af virksomheder — risikovillig kapital, iværksætteruddannelse, smv-støttetjenester;
- bedre støtte til nyskabende europæiske initiativer for virksomheder og andre socioprofessionelle aktører;
- flere programmer for uddannelse, opnåelse af kvalifikationer og faglig omstilling af arbejdstagere, ikke mindst de ældste af dem.

1.4.2 En anden hovedopgave består i at sikre, at de grundlæggende bestemmelser om det indre marked gennemføres endeligt, hvilket ikke bør udskydes længere end til 2010-fristen for konkurrenceevne, der blev fastlagt i Lissabon — uden at man på nogen måde er blind for de efterfølgende behov for konstant vedligeholdelse heraf. Dette forudsætter:

- større stringens i gennemførelsen af bestemmelserne (regeringen må være sig deres ansvar på dette område mere bevidst). EU's støtte til lande, som er ude i vanskeligheder, kan om fornødent målrettes mod at indhente deres gennemførelsesefterslæb;

- afgørelser, som virksomhederne har ventet på alt for længe, med sigte på at afskaffe dobbeltbeskatningen, forenkle det europæiske moms-system, skabe en forenklet statut for det europæiske selskab, der er tilgængelig for SMV'er, og bringe EF-patentet ud af dødvandet;
- en mere sikker og problemfri samhandel gennem et styrket administrativt samarbejde, EU-inspektioner i det indre marked, harmoniserede toldsatser over for tredjelande og større effektivitet og et bedre gensidigt samarbejde inden for de offentlige tjenester, som i visse tilfælde også bør kunne begrunde eventuelt at udvikle forsyningspligtigheder på EU-plan.

1.4.3 En styrkelse af de europæiske virksomheders konkurrenceevne indebærer også, at man på grundlag af en synkroniseret tilgang til 2010-fristen for konkurrenceevne udvikler en dynamisk økonomisk union omkring euroen med det sigte at sætte skub i væksten og beskæftigelsen med afsæt i en passende monetær politik og i den forbindelse:

- gradvis, men uden unødvendige forsinkelser udvider den monetære union til at omfatte de nye medlemsstater;
- kræver en forudgående og ikke en efterfølgende fællesskabsudtalelse om medlemsstaternes finanslovsforslag;
- gennemfører en skatteharmoniseringsproces under betingelser, der er forenelige med en økonomi, der er åben for handel, tiltrækker investeringer og tager hensyn til social samhørighed, om nødvendigt gennem øget samarbejde;
- iværksætter tiltag, som direkte støtter den økonomiske aktivitet og vækst i Europa: udvikling af partnerskaber mellem den offentlige og den private sektor med henblik på at finansiere nye transeuropæiske infrastrukturer i den udvidede Union, bekræftelse af en europæisk industriel tilgang, der skal medvirke til investeringer i de nye teknologier, forskning og uddannelse og tjene som retningslinje for konkurrence- og handelspolitikken, og mobilisering af europæiske teknologiske midler til store projekter af fælles strategisk interesse, bl.a. på sikkerhedsområdet;
- styrker og omlægger EU-budgettet i overensstemmelse med prioriteringerne for denne fælles økonomiske politik.

1.4.4 Endelig kræver iværksættelsen af Lissabon-strategiens strukturreformer en større grad af beslutsomhed og sammenhæng:

- gennem en mere præcis evaluering af den reelle komparative status for de økonomiske og investeringsrelaterede (åbning af markederne, adgang til finansiering, fremme af forskning), sociale (uddannelse, arbejdsmarked, social sikring, virksomhedernes investering i menneskelig kapital), administrative (nedbringelse af de offentlige underskud, forenkling af bestemmelserne) og miljømæssige reformer;
- gennem sikring af en bedre koordinering af disse reformer i forhold til bl.a. det programsatte konkurrencemål med øget inddragelse af EU's institutioner samt en forenkling af koordinationsprocessen;
- ved en bedre udnyttelse af arbejdsmarkedsparternes rolle i udformningen, iværksættelsen og gennemførelsen af reformerne samt i tiltrækningen af investeringer.

1.5 Sammenfattende konstaterer EØSU, at de europæiske virksomheders mangelfulde konkurrenceevne i dag er den pris, vi må betale for et Europa, som ikke er tilstrækkeligt iværksætteligt, som er trægt i sin beslutningstagning og i sin tilpasning til internationale ændringer, som endnu ikke er fuldt integreret på en lang række områder, som er præget af forsinkelser i reformprocessen, og som i alt for ringe grad og ofte på tilfældig og dermed usammenhængende og kontraproduktiv vis udnytter sine trumfkort. For at afhjælpe denne situation er der behov for en resolut indsats. Hvis den skal krones med held, må den indgå i en mere beslutsom indsats med henblik på vækst og sætte skub i økonomiske faktorer, både hvad udbud og efterspørgsel angår, på et indre marked, som er mere flydende og ydedygtigt. EØSU støtter navnlig opfordringen fra det seneste forårstopmøde til at fremme nye partnerskaber i forbindelse med reformen, både på nationalt og europæisk plan, med større inddragelse af arbejdsmarkedets parter. EØSU fremhæver nødvendigheden af uden svinkeærinder at holde kursen frem mod 2010-fristen, hvilket indebærer såvel iværksættelse af Lissabon-reformerne som fuldførelse af det indre marked og gennemførelse af en reel og konkurrencedygtig økonomisk union, idet der tages fuld højde for konsekvenserne af den monetære union, og idet kravene til en bæredygtig udvikling tilgodeses fuldt ud.

2. Indledning

2.1 Denne udtalelse er udarbejdet efter anmodning om en sonderende udtalelse fra Kommissionens formand, Romano Prodi, som den 20. februar 2004 bad Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg om at fremlægge en analyse af og anbefalinger vedrørende problemerne med de europæiske virksomheders konkurrenceevne. Det drejer sig navnlig om at identificere virksomhedernes væsentligste vanskeligheder og de hindringer, der kan henføres til det miljø, de arbejder i, samt alternative forslag til afhjælpning af disse problemer inden for rammerne af den europæiske samfundsmodel.

2.2 En række nyere analyser fremhæver i lighed med Sapir-rapporten fra juli 2003 den dalende konkurrenceevne i et Europa, som er låst fast mellem sine store industrialiserede partnere — f.eks. USA og Japan — og vækstøkonomierne med deres lave produktionsomkostninger, som i stadig stigende grad anvender de nye teknologier tillige med investeringer i uddannelse, undervisning og infrastruktur — f.eks. Kina og Indien. Disponible data (f.eks. for eksport, betalingsbalancen, udviklingen i virksomhedernes indtjening, m.v.) giver belæg for, at europæisk økonomi og det overvejende flertal af de europæiske virksomheder i høj grad er konkurrencedygtige. Alligevel er mange indikatorer alarmerende: lav vækst, utilfredsstillende investeringer og efterspørgsel, faldende beskæftigelse og undertiden ringe tryk i ansættelsen, lukning af europæiske produktionsanlæg, hjerneflugt, stigende offentlige underskud, stigende omkostninger til den sociale sikring samt befolkningens fortsatte aldring, som medfører øgede finansieringsproblemer.

2.3 For at imødegå de høje omkostninger (arbejde, skatter og regulering) i Europa, har mange virksomheder besluttet sig for en automatisering af produktion og administration eller for mere eller mindre omfattende delvise udflytninger til tredje-lande med lavere omkostninger og mindre regulering, specielt vækstøkonomier.

2.4 Det ville helt givet være illusorisk at søge at modarbejde disse strategiske dispositioner med autoritære midler. Europæisk økonomi indgår i stadig stigende grad i den globaliserede økonomi og kan ikke adskilles fra denne. Denne proces er uafvendelig og kan endog bidrage til international stabilitet, i det omfang den reguleres i en retning, hvor den indebærer håndgribelige økonomiske og sociale fremskridt.

2.5 Ud fra disse generelle forudsætninger opstår der følgende krav:

2.5.1 Det er mere nødvendigt end nogensinde at skabe mere effektive og mere retfærdige internationale rammer for globaliseringen. Konkurrencen må under ingen omstændigheder tage form af en ukontrolleret omkostningsreduktion uden hensyntagen til sundhed, sikkerhed og social fremgang, afbalanceret og bæredygtig udvikling eller miljøbeskyttelse. Konkurrenceproblematikken bør tværtimod anskues i en internationalt anerkendt sammenhæng med et minimum af rammevilkår for konkurrence, sikkerhed, kvalitet, sociale rettigheder og miljø. Dette forudsætter aktive indgreb fra internationale regulerings- og udviklingsorganers side — Verdenshandelsorganisationen, Den Internationale Valutafond, Verdensbanken, Den Internationale Arbejdsorganisation — som i dag ikke er effektive nok, som optræder alt for indbyrdes isolerede og som for nogles

vedkommende er uigennemsigtige og fungerer på alt for lukket vis. Med dette for øje har EØSU stillet krav om og siden støttet WHO's Doha-dagsorden, og EØSU er i dag meget bekymret over trægheden i disse forhandlinger.

2.5.2 Det haster ligeledes med at styrke konkurrenceevnen i Europa med henblik på at imødegå konkurrencen under betingelser, der sikrer Europa økonomisk og social udvikling, samhørighed, beskæftigelse og et sundt miljø. Dette indebærer (inden for rammerne af den europæiske model for sociale og arbejdsmarkedsmæssige forbindelser) bedre udnyttelse af de europæiske virksomheders fordele og afhjælpning af deres handicap eller ydelse af kompensation gennem højere kvalitet eller produktivitet, når disse handicap ikke kan afhjælpes strukturelt (såsom forskelle mellem udgifterne til arbejdskraft i henholdsvis Europa og udviklingslandene).

2.5.3 Det er hverken muligt eller ønskeligt, at Europa går ind i en pris- og omkostningskonkurrence med klart mindre udviklede økonomiske regioner, når Europa ikke kan kompensere for forskellen via højere produktivitet. Dette tvinger europæisk økonomi til en permanent opgradering og til at tage konkurrencen op ved især at øge produktiviteten både kvantitativt og kvalitativt og til teknologisk innovation. Dette forudsætter en proportionel forøgelse af de menneskelige, teknologiske, industrielle og finansielle investeringer.

3. De europæiske virksomheders konkurrencemæssige fordele

3.1 Hovedaktører i globaliseringen

3.1.1 Europa er i dag en central samhandelspartner i verden; det er verdens største importør og verdens største eksportør. Europas virksomheder bevarer deres konkurrenceevne ved eksport og over for den internationale konkurrence ved at opnå produktivtetsgevinster for at optimere deres udgifter, herunder lønudgifter, ved at garantere produkter og tjenesteydelser af høj kvalitet og ved at innovere for at tilpasse sig bedre til markederne. I kraft heraf formår de at være aktive i de fleste erhvervssektorer, herunder:

- fødevarerindustrien, hvor de ligger i spidsen i den internationale samhandel;
- de vigtigste industrigrene — biler, rumfart, kemi, byggeri, offentlige arbejder, telekommunikation osv. — hvor de europæiske virksomheder også er blandt de mest effektive;
- energiproduktions- og distributionsvirksomhed — olie, atomkraft, gas, alternativ energi — og miljøteknologier;

— tjenesteydelsessektoren, hvor de europæiske virksomheder ofte ligger i spidsen i verdenssammenhæng — handel, finansiering, forsikring, transport, ingeniørvirksomhed, edb software, turisme, sundhed osv.

3.1.2 De europæiske virksomheder investerer også meget verden over og bidrager dermed til væksten i en lang række regioner i verden, herunder de nye økonomier i Asien. Disse konkurrerer nok med forskellige sektorer i Europa, men er også nødvendige industrielle og kommercielle partnere for den europæiske økonomi og dennes virksomheder, både som leverandører og som associerede partnere, forhandlere, underleverandører og kunder.

3.1.3 På baggrund af den overmåde vigtige rolle, som de europæiske virksomheder spiller i udviklingslandene, bør de foregå med et godt eksempel, når det gælder udvikling af sociale og arbejdsmarkedsmæssige standarder i disse lande, bl.a. med hensyn til indførelse af de grundlæggende arbejdsmarkedsmæssige rettigheder, som Den Internationale Arbejdsorganisation har fastlagt. EØSU vil fortsat engagere sig og deltage i initiativer for at sætte skub i denne nødvendige hensyntagen til den sociale dimension i den internationale samhandel.

3.1.4 De europæiske virksomheders handel og internationale investeringer bakkes op af EU, som har slået sig sammen for via Europa-Kommissionen at tale med én stemme og forsvare virksomhedernes interesser under internationale forhandlinger, bl.a. i WTO-regi.

3.2 *Det store kontinentale marked*

3.2.1 Den væsentligste fordel for de europæiske virksomheder er det indre marked, som er bygget op om fælles regler og med udgangspunkt i et generelt princip om gensidig anerkendelse. Det indre marked understøttes af omfattende harmonisering i kraft af omkring 1 500 direktiver, 300 forordninger og op mod 20 000 fælles standarder. Langt størstedelen af lovgivningen om erhvervsvirksomhed udspringer heraf. Anskueliggørelsen af det indre markeds økonomiske og beskæftigelsesmæssige fordele, som allerede blev fremhævet i Cecchini-rapporten sidst i 1980'erne, er stadig aktuell — selv om rapportens prognoser ikke blev bekræftet fuldt ud i 1992, dels på grund af vakkende økonomiske konjunkturer og dels fordi EU's program ikke var fuldt gennemført.

3.2.2 Dette europæiske indre marked er i dag verdens største med 25 medlemsstater, et tæt samarbejde med andre europæiske lande, herunder Schweiz og Norge, og udsigt til yderligere udvidelser. Flere end en halv milliard europæere er således samlet i ét stort indre marked, der har større vægt end det amerikanske og det kinesiske marked. Denne meget vigtige

kendsgerning bør i højere grad fremhæves over for de europæiske borgere.

3.2.3 Samtidig med at bidrage til samhørigheden i Europa har denne frihed givet virksomhederne mulighed for at udvikle deres samhandel samt øget råderummet for samarbejde, omstrukturering og fusioner, hvilket har givet mange af disse virksomheder en international dimension. SMV'erne har også haft gavn af dette som europæiske underleverandører og desuden nydt godt af fjernelsen af formaliteter inden for Fællesskabet. Der har udviklet sig infrastrukturer med de transeuropæiske net for transport, energi og telekommunikation. Store industrielle programmer (f.eks. Airbus, Den Europæiske Rumorganisation) har stimuleret virksomhedernes forskning og innovation på alle niveauer. Ud over beskæftigelse skaber det store marked mobilitet for arbejdstagere, forskere og studerende — over en million har benyttet sig af Erasmus-programmet.

3.2.4 Her skal tillige nævnes den allerede gennemførte eller igangværende åbning af de tidligere eksisterende statslige monopoler i det indre marked i kølvandet på flere direktiver om transport, energi, postbesørgelse osv. I den forbindelse drager Kommissionen også på relevant vis omsorg for ikke at så tvivl om begrebet tjenesteydelser af almindelig interesse, som strukturelt set bidrager til udviklingen af den europæiske, økonomiske og sociale model, ud over de tilfælde af liberalisering, som har tilknytning til det indre markeds krav.

3.3 *Den monetære union*

3.3.1 Overgangen til euroen har været den mest markante etape i forbindelse med det indre marked og forbedrer i høj grad de europæiske virksomheders konkurrenceevne. Ved at skabe én fælles valuta for 12 medlemsstater med 300 mio. indbyggere har euroen fjernet enhver kursrisiko i euroområdet, neutraliseret transaktionsomkostningerne i forbindelse med handel og sikret en permanent gennemsigthed, for så vidt angår de økonomiske data. Det er ligeledes en valuta af international dimension. Den aktuelle overvurdering af euroen i forhold til dollaren skader eksporten — idet den samtidig øger importen, navnlig af olie og råvarer — men kursforholdet, som var det modsatte for få år siden, vil fortsat udvikle sig i fremtiden.

3.3.2 Denne monetære union, som i dag er uden sidestykke i verden, har også vist Europas evne til at gennemføre et stort nyskabende og mobiliserende projekt, der har væsentlige konsekvenser for de europæiske borgere og virksomheder. Den har i høj grad øget Europas synlighed udadtil og styrket dets position i internationale forhandlinger til fordel for de europæiske virksomheder.

3.3.3 Stabilitets- og vækstpakten, som ledsager euroen, tilsigter et minimum af økonomisk konvergens gennem regler, der opstiller grænser for de offentlige underskud og inflationen. Den giver virksomhederne mulighed for i højere grad at forudse udviklingen inden for stabile rammer, der styrker deres konkurrenceevne. Stabilitets- og vækstpakten er ligeledes det første skridt hen imod en reelt integreret økonomisk union. Det er da også klart, at man ikke kan skabe en bæredygtig monetær union uden at gøre de yderligere fremskridt, som udgør et vigtigt element i Lissabon-strategien, og hvoraf hovedparten influerer på virksomhedernes konkurrenceevne.

3.4 De ambitiøse reformmål fra Lissabon

3.4.1 På Det Europæiske Råd i Lissabon i marts 2000 blev det besluttet at indlede et omfattende program med økonomiske, sociale og administrative reformer på såvel nationalt som europæisk plan med henblik på inden 2010 at gøre Europa til den mest dynamiske og konkurrencedygtige videnbaserede økonomi i verden, en økonomi, der kan skabe en holdbar økonomisk vækst med flere og bedre job og større social samhørighed. Denne strategi giver den europæiske økonomi en køreplan for foreningen af de europæiske kræfter over for globaliseringen på et mere konkurrencedygtigt europæisk marked.

3.4.2 Reformerne er relevante, idet de vedrører de væsentligste konkurrencemæssige udfordringer for de europæiske virksomheder. De sigter således mod:

- nemmere adgang til finansiering, herunder til risikokapital, navnlig for SMV'er og nyskabende virksomheder;
- en nedsættelse af skattetrykket på arbejdskraft, bl.a. på arbejdskraft, som besidder få kvalifikationer og som er ringe aflønnet, for at gøre arbejdsomkostningerne mindre afskrækkende;
- reducere af de offentlige underskud, hvilket hænger sammen med prisstabilitet og skattelettelse;
- stimulering af den innovationsproces, som de europæiske virksomheders teknologiske kapacitet afhænger af;
- tilpasning af undervisning og uddannelse, navnlig med henblik på bedre at kunne leve op til de nye økonomiske, faglige og teknologiske realiteter;
- et mere moderne arbejdsmarked, der letter tilpasningen af udbud og efterspørgsel for så vidt angår beskæftigelse, en

højere erhvervsfrekvens, en forbedring af arbejdets kvalitet og vilkår og en mere intensiv anvendelse af produktionsapparatet, hvilket vil øge produktiviteten;

- effektive og bæredygtige sociale sikringsordninger med henblik på at imødegå de stigende udgifter, bl.a. som følge af befolkningens aldring;
- forenkling af reguleringen på såvel nationalt som europæisk plan;
- bedre integrering af miljøbeskyttelse og krav om bæredygtig udvikling som opfølgning på Göteborg-topmødet i juni 2001.

3.4.3 Lissabon-strategiens metoder er ligeledes relevante, herunder:

- en ny tidsplan for fuldførelsen af det indre marked med mellemliggende mål;
- en årlig evaluering på Det Europæiske Råds forårstopmøde;
- »Den åbne koordinationsmetode« om fælles mål med fokus på god praksis;
- en fremtrædende rolle til den private sektor og til de offentlige myndigheders partnerskab med civilsamfundet;
- fokus på dialogen mellem arbejdsmarkedets parter.

3.4.4 Denne Lissabon-strategi har allerede givet de første positive resultater:

- øget bevidsthed om nødvendigheden af reformer på tværs af traditionelle politiske skel;
- hurtigere udbredelse af informationsteknologier og innovationsprocesser;
- større støtte til iværksættelse og finansiering af SMV'er;
- større hensyntagen til udviklingens bæredygtighed, herunder tiltag til forbedring af effektiviteten af offentlige tjenester, samtidig med at de offentlige underskud mindskes, konsolidering af den sociale sikring, samtidig med at der genskabes balance i regnskaberne, indførelse af lovbestemmelser og indførelse af energi- og industriteknologier med henblik på bedre miljøbeskyttelse;
- inddragelse af arbejdsmarkedets parter i de sociale reformer;
- foranstaltninger til lovgivningsmæssig og administrativ forenkling, om end i begrænset omfang.

3.4.5 Unionens konkurrencemæssige ambitioner er ikke realistiske uden en fornyelse af EU's institutionelle rammer. Dette var opgaven for Det Europæiske Konvent, hvis nyskabende sammensætning betød et samarbejde mellem medlemsstaternes repræsentanter og Unionens institutioner på den ene side og repræsentanter fra kandidatlandene og de nationale parlamenter og observatører fra civilsamfundet på den anden side. Konventet udarbejdede et udkast til en ændring af traktaterne, der vil give mulighed for moderniserede og forenklede institutionelle rammer, som er bedre tilpasset til den omfattende udvidelse og samtidig mere læservenlig og tiltalende for den brede offentlighed. Man bør ligeledes i traktaten nedfælde fordelene ved den europæiske samfundsmodel, hvor ønsket om at forbedre konkurrenceevnen går hånd i hånd med en opvurdering af selve beskæftigelsen og større sociale fremskridt. Blandt Unionens mål nævnes i den nye traktat, som de 25 vedtog i juni 2004, en social markedsøkonomi med høj konkurrenceevne, hvor der tilstræbes fuld beskæftigelse og sociale fremskridt og et højt niveau for beskyttelse og forbedring af miljøkvaliteten. EØSU støtter dette krav om en global sammenhæng, hvor målet om konkurrenceevne ledsages af andre mål om sociale og kvalitative fremskridt. Det konstateres dog samtidig, at denne sammenhæng i dag langt fra er en kendsgerning på grund af en række handicap, der fortsat har indflydelse på den europæiske konkurrenceevne.

4. De europæiske virksomheders konkurrencemæssige handicap

4.1 Utilstrækkelig opbakning til iværksætterkulturen

4.1.1 Selv om nogle af Europas konkurrencefordele fortsat snarere beror på igangværende processer end på permanente resultater, hæmmes de europæiske virksomheders konkurrenceevne af en række handicap, hvilket bidrager til de nuværende dårlige resultater med hensyn til vækst og beskæftigelse.

4.1.2 De nylige drøftelser om iværksætterkultur i kølvandet på Kommissionens grønbog slår fast, at virksomheder i alle størrelser i de fleste europæiske lande hævder, at de hver dag støder på problemer, fordi:

- reglerne er alt for indviklede, både på nationalt og europæisk plan
- skatte- og afgiftsbyrder samt sociale bidrag som hovedregel vejer alt for tungt
- det hyppigt er svært at opnå finansiering
- risikovillige iværksættere bakkes for lidt op — bl.a. undlader man tit at give dem en ny chance, når et første iværksætterprojekt er kuldsejlet

- det er svært at opnå balance mellem virksomhedernes tilbud om beskæftigelse og de faglige kvalifikationer.

4.1.3 Her skal også peges på den relativt lave erhvervsfrekvens i Europa, ikke mindst i sammenligning med USA. Dette indvirker negativt på konkurrenceevnen i Europa, på det overordnet set høje skattetryk og på ligevægten i de sociale sikringsordninger.

4.1.4 Det er den fremherskende opfattelse hos mange iværksættere, at EU er mere tilbøjelig til at lade analyserapporter om EU's konkurrencemæssige efterslæb hobe sig op i stedet for at sætte ind med nogle virkeligt effektive tiltag, som kan udmønte sig i verificerbare resultater — således som EU's hovedkonkurrenter, fra USA til Kina, har haft held til.

4.1.5 Udvalget slår fast, at arbejdsmarkedets parter egner sig fortrinligt til at sætte ind med sådanne praktiske tiltag til støtte for konkurrenceevnen og iværksætterånden. Der findes mange eksempler på, at de ofte spiller en særdeles vigtig rolle på dette felt. At arbejdsmarkedsparterne udgør en sådan drivkraft, burde have været fremhævet i Kommissionens grønbog.

4.1.6 EØSU understreger tillige, at virksomheder, der er aktive inden for den såkaldte sociale økonomi, meget ofte støder på de samme hindringer som dem, der anføres ovenfor med hensyn til f.eks. beskatning samt visse andre aspekter, såsom offentlige indkøb og konkurrenceregler. EØSU mener, at anvendelse af specifikke løsninger på disse problemer vil gøre det muligt i høj grad at forbedre EU's økonomi og beskæftigelsen.

4.2 Tilbageværende hindringer i det indre marked

4.2.1 Trods de opnåede fremskridt er der på flere områder ikke opnået resultater nok i det indre marked. Dette er navnlig tilfældet for servicesektoren, som udgør 70 % af den økonomiske aktivitet, men hvor såvel harmonisering som gensidig anerkendelse stadig langt fra lever op til behovet. Der er ligeledes mange forsinkelser i forbindelse med åbningen af de offentlige markeder:

- hindringer vedrørende sektorer, hvor der i nogle lande stadig er monopoler, f.eks. transport-, energi- og postsektoren og — i dag i mindre grad end tidligere — telekommunikationssektoren;
- lukkede offentlige markeder (knap 10 % af de offentlige kontrakter indgås med udenlandske virksomheder);
- lukkede administrationer, selv om forvaltningen af det indre marked kræver øget samarbejde på talrige områder (f.eks. skat, told, politi, retsvæsen, konkurrence, bekæmpelse af svig, miljø osv.).

4.2.2 Udover de allerede gennemførte, igangværende eller planlagte åbninger og udover de forsinkelser, som undertiden kan konstateres på disse områder, mangler man stadig at tydeliggøre vilkårene for tjenesteydelser af almindelig interesse i det indre marked. Den særlige rolle, som disse tjenesteydelser spiller, og som allerede er indarbejdet i flere direktiver om åbning af enkeltsektorer, er overordnet set nedfældet i Amsterdam- og Nice-traktaten. Kommissionen er ved at udforme et horisontalt instrument med henblik på bedre at præcisere den rolle, som spilles af tjenesteydelser af almindelig interesse i det indre marked. Imidlertid må det konstateres, at debatten til dato kun er gået på forholdet mellem nationale forsyningspligtigheder og EU's indre marked, uden at man på nogen måde har været inde på de eventuelle fordele ved samt de nærmere vilkår for en målrettet udvikling af tjenesteydelser af almindelig interesse på EU-plan. Dette spørgsmål bør man næppe vige uden om i debatten om det udvidede indre markeds fremtid og de europæiske virksomheders konkurrenceevne.

4.2.3 Udover EU-regelsættens udbygning fortsætter medlemsstaterne med selv at lovgive på en måde, der kan vanskeliggøre eller være en hindring for virksomhedernes adgang til det indre marked. En informationsprocedure til forudgående meddelelse af Kommissionen er blevet indført (direktiv 83/189), men Kommissionen er så optaget af mange andre opgaver, at den kun kan gribe effektivt ind i de mest åbenlyse tilfælde, og udvidelsen vil komplicere dens arbejde yderligere.

4.2.4 Direktiverne er i øvrigt ikke i tilstrækkelig grad gennemført i alle medlemsstater, og der er mangler i anvendelsen af omkring 10 % af dem — 25 % inden for visse sektorer. Der forekommer ligeledes for mange overtrædelser. Kommissionen er således involveret i omkring 1.500 igangværende undersøgelser og verserende retssager.

4.2.5 Den skattemæssige konvergens inden for det indre marked er stadig yderst utilstrækkelig, bl.a. som følge af kravet om enstemmighed i Rådet. Navnlig skal al dobbeltbeskatning afskaffes, og udover at det fælles moms-system skal forenkles, skal der udvikles et harmoniseret grundlag for virksomhedsbeskatning.

4.2.6 Den komplicerede adgang til og omkostningerne ved beskyttelse af intellektuelle rettigheder på EU-plan er også en hindring for de europæiske virksomheder, hvilket bekræftes af EF-patentets langvarige forsinkelse (30 år!) og de med patentet forbundne omkostninger.

4.2.7 Her skal ligeledes nævnes udskydelsen af forskellige planlagte transeuropæiske net i den udvidede Union, hvis offentlige, private eller blandede finansiering stadig ikke er på plads.

4.2.8 Den forsinkede gennemførelse af det indre marked bærer til dels et direkte ansvar for den stærkt utilfredsstillende

situation på beskæftigelses- og arbejdsmarkedet. EU's udvidelse fra 15 til 25 medlemsstater gør det endnu mere nødvendigt at få forbedret beskæftigelsen i dennes forskellige aspekter (uddannelse, erhvervmæssig og geografisk mobilitet, jobkvalitet, omstilling osv.).

4.2.9 Princippet om fri bevægelighed og etableringsfrihed i det indre marked er midlertidigt blevet begrænset som følge af udvidelsen på grund af undtagelsesbestemmelser, som kan gælde i indtil syv år for adgangen for statsborgere fra de nye medlemsstater. Disse begrænsninger er i modstrid med et frit fungerende arbejdsmarked i det udvidede EU og kan skade de bestræbelser på uddannelse og erhvervmæssig tilpasning, som er sat i værk i de nye medlemsstater. Også enkeltpersoner fra de nye medlemsstater, som ønsker at nedsætte sig som selvstændige i EU-15, støder på skranker.

4.3 Savnet af en økonomisk union

4.3.1 Den monetære union har ikke ført til den dynamiske økonomiske vækst, som den burde have sat skub i. En vigtig årsag hertil er, at den endnu er ikke blevet fulgt op af en reel økonomisk union. Grundlaget er på plads i form af stabilitets- og vækstpacten, men denne pakt har i sig selv givet anledning til problemer i den seneste tid. Den bliver ikke overholdt af flere stater, herunder Tyskland og Frankrig, hvis offentlige underskud har overskredet referenceværdien på 3 % af BNP. Der har endvidere været sat spørgsmålstegn ved paktens indvirkning på det dødvande, den økonomiske aktivitet befinder sig i (paktens stabilitetselement er noget mere præcist end vækstelementet). Med henblik på at kompensere for paktens begrænsninger bør der udarbejdes en mere integreret økonomisk tilgang. En sådan tilgang findes ikke på nuværende tidspunkt, hvor koordineringen af de overordnede retningslinjer for den økonomiske politik stadig er minimal.

4.3.2 Eurogruppen, som omfatter medlemsstaterne inden for euroområdet, er fortsat forholdsvis ustruktureret, fremtræder ikke særlig markant og er i det væsentligste mellemstatslig i modsætning til Den Europæiske Centralbank, som er organiseret ud fra et forbundsprincip. Vi er endnu langt fra begyndelsen på en europæisk økonomisk styring.

4.3.3 Økofin-Rådet på sin side varetager langt fra Unionens økonomiske styring, idet dets medlemmer ofte forfægter nationale interesser, hvilket bakkes op af den omfattende brug af enstemmighed. Dette er tilfældet i forbindelse med den utilstrækkelige skattemæssige harmonisering i Europa.

4.3.4 Endelig har Rådet om konkurrenceevne, som har eksisteret i et par år, ingen særlig tilknytning til Økofin-Rådet og har vanskeligt ved effektivt at tackle en nødvendig, tværfaglig opgave, der har interesse for Rådet i alle dets sammensætninger.

4.3.5 Det er ligeledes såre beklageligt, at den nye forfatningstraktat ikke går ret langt og ikke har tilført ret meget nyt med hensyn til forbedringen af den økonomiske union, selv om der er fremlagt bestemmelser på andre områder. Det ville således have været mere relevant for samhørigheden og den europæiske økonomis konkurrencemæssige konvergens, om Kommissionen var blevet tildelt et reelt mandat til at fremsætte forslag og ikke blot henstillinger vedrørende både de overordnede retningslinjer for den økonomiske politik og de offentlige underskud.

4.4 De utilstrækkelige strukturreformer

4.4.1 På Det Europæiske Råds forårstopmøder har medlemsstaterne tilsyneladende foretrukket at føre nye drøftelser om de mål, der allerede blev fastsat i Lissabon, og at hobe nye forskrifter oven i de gamle i stedet for at foretage en komparativ vurdering af de nationale reformer. Alt for mange medlemsstater har endvidere undladt at inddrage arbejdsmarkedets parter fuldt ud i definitionen og iværksættelsen af reformerne og har stort set ikke hørt dem, ej heller nævnt dem i forbindelse med statusrapporterne.

4.4.2 Medlemsstaternes tilbageholdenhed med at gøre status over reformerne går hånd i hånd med forsinkelser:

4.4.2.1 På europæisk plan er de 25 ganske vist blevet enige om at fuldføre det indre marked på flere områder (f.eks. energisektoren, servicesektoren, offentlige markeder, transeuropæiske net, tilpasning af de offentlige tjenester), men de stritter imod, når det drejer sig om at træffe de nødvendige foranstaltninger inden for de fastsatte frister.

4.4.2.2 På nationalt plan er resultaterne forskellige. Selv de lande, der er længst fremme med reformerne, er bagud i forhold til de meste konkurrencedygtige tredjelands, og Europa som helhed har fortsat et konkurrencemæssigt handicap. Formålet med reformerne er ikke blot at opnå bedre resultater end før, men især også bedre resultater end andre steder. Her skal især følgende nævnes:

4.4.2.2.1 Hvad angår åbningen af markederne, er der sket væsentlige fremskridt inden for telekommunikationssektoren og i mindre grad inden for energisektoren — gas, elektricitet — hvor priserne ofte stadig er for høje. Åbningen af postsektoren skrider kun langsomt frem i nogle lande, og der er stadig kun tale om et delmål i kraft af de aftalte successive etaper frem til 2009. Der er stadig forsinkelser i forbindelse med sammenkoblingen og moderniseringen af transportinfrastrukturene, hvilket især påvirker gennemførelsen af projekterne til etablering af transeuropæiske net.

4.4.2.2.2 Hvad angår adgangen til finansiering, er integrationen af det europæiske finansielle marked i gang, støttet af indførelsen af euroen. Der er truffet forskellige foranstaltninger

med henblik på at lette finansieringen af iværksættelsesvirksomheder og SMV'er. Men adgangen til risikokapital er stadig utilstrækkelig. Tilvejebringelsen af ensartethed på det finansielle marked afhænger endvidere i høj grad af socioprofessionel lovgivning og samregulering, således som disse begreber er defineret og nedfældet i aftalen mellem EU-institutionerne af 16. december 2003; der burde have været satset mere på ensartethed på dette område.

4.4.2.2.3 Hvad angår de offentlige underskud, varierer situationen i høj grad fra land til land. Visse lande har overskud på deres offentlige finanser (f.eks. Danmark, Finland, Luxembourg og Sverige), mens andre lande når op omkring eller overskrider stabilitets- og vækstpagtens referenceværdier (f.eks. Tyskland, Frankrig, Italien og Portugal). Disse lande med for store underskud er samtidig de lande, hvor gennemførelsen af strukturreformerne er mest forsinket.

4.4.2.2.4 Hvad angår stimuleringen af innovation, er forskningsudgifterne utilstrækkelige. De tegner sig for 1,9 % af BNP mod 2,6 % i USA, og virksomhedernes investeringer er dobbelt så store i USA som i EU15. Man er langt under målet på 3 % af BNP for udgifterne til F&U, hvoraf 2/3 skal finansieres af den private sektor. Investeringerne er heller ikke tilstrækkelig i trit indbyrdes eller med EU's rammeprogram for forskning. Fraværet af en fælles europæisk politik på strategiske områder påvirker de teknologiske investeringer. I Europa meddeles patenter, navnlig inden for nye teknologier, meget sent i forhold til i USA og Japan, bl.a. som følge af den fortsatte mangel på et effektivt og billigt EF-patent.

4.4.2.2.5 Hvad angår forbedringen af arbejdsmarkedet, er situationen meget forskellig fra land til land. Visse lande har et generelt højt beskæftigelsesniveau, hvorimod andre står over for strukturbetinget underbeskæftigelse. Der er igangsat væsentlige reformer med henblik på at forbedre arbejdsmarkedets funktion, fleksibilitet og overensstemmelsen mellem udbud og efterspørgsel. Det er imidlertid afgørende for europæernes opbakning om Lissabon-strategien, at disse reformer snarest udmønter sig i varige kvantitative og kvalitative fremskridt i videreuddannelse og beskæftigelse, idet der bør tilvejebringes en passende ramme i form af lovgivning eller kollektive overenskomster. Især mangler der stadig tilstrækkelige investeringer, bl.a. gennem uddannelse, i arbejdspladser og faglige kvalifikationer med fokus på konkurrencedygtige kvalitetsforbedringer. Høringen af arbejdsmarkedets parter og forhandlingerne med dem og mellem dem indbyrdes bør især have til formål at sikre, at de nye ændringer giver mulighed for en effektiv forbedring af beskæftigelsessituationen og beskæftigelsesvilkårene med henblik på at imødegå den internationale konkurrence. Kokkrapporten har ligeledes peget på, hvilke prioriteter der skal opereres med for permanent at få rettet op på situationen.

4.4.2.2.6 Hvad angår socialsikringsordningens solvens, er der igangsat adskillige reformer med henblik på at genskabe den finansielle balance som reaktion på den aldrig af befolkningen, der er en kendsgerning i samtlige EU-medlemsstater. Det drejer sig navnlig om at tilpasse den periode, hvori der indbetales bidrag, til den længere forventede levetid og tilskynde til brugen af supplerende forsikringsordninger og pensionsfonde. Disse reformer er i gang, men støder samtidig på betydelige forsinkelser med hensyn til supplerende ordninger for social forsorg samt gennemførelses- og effektivitetsproblemer. Navnlig forlader for mange personer arbejdsmarkedet for tidligt på trods af de mål, der blev fastsat i Barcelona i 2002. Det gælder bl.a. om at sørge for, at reformerne af socialsikringsordningerne bliver retfærdige, så der ikke opstår nye tilfælde af udstødelse, da dette ville indebære både socialt og økonomisk set negative følger for den europæiske økonomi.

4.4.2.2.7 Hvad angår undervisning og uddannelse, er undervisningssystemerne i de fleste EU-lande alt i alt meget effektive og højt udviklede, men de er undertiden for lukkede over for de økonomiske realiteter og mulighederne for passende indslusning på arbejdsmarkedet, er ofte præget af alt for selektive adgangsmuligheder og er ikke nuancerede nok til at sørge for en effektiv understøtning hele livet igennem. Der indføres udvekslingsprogrammer med henblik på at styrke forbindelsen mellem uddannelse og erhvervsliv og udvikle nye former for lærlinguddannelse. Den udbredte adgang til internettet medvirker også til at intensivere uddannelserne.

4.4.2.2.8 Såvel regelforenkling som forbedring af reglernes kvalitet og effektivitet er et fælles behov i alle EU-landene, selv om nogle lande har været hurtigere end andre til at indføre programmer til at afhjælpe denne situation. Generelt lægges der størst vægt på at forenkle reglerne for etablering af virksomheder og små virksomheder, hvilket skyldes disses betydning for den økonomiske aktivitet og beskæftigelsen. Der bør også lægges vægt på støtte til virksomhederne ved udformningen og afviklingen af operationelle procedurer. Disse reducerer ineffektivitet og støtter produktivitetsvæksten, idet der skabes større konkurrenceevne.

4.4.2.2.9 Hvad angår bæredygtig udvikling, har de nationale foranstaltninger til gennemførelse af Kyoto-aftalen haft meget forskellige resultater. Miljøbeskyttelse er traditionelt mest udbredt i de nordiske lande, men der træffes nye foranstaltninger i de øvrige EU-lande, og udvekslingen af god praksis gør det muligt at hente inspiration fra vellykkede projekter (f.eks. frivillige kodekser, chartre, mærker, fordeling af emissionskvoter osv.). Det er i høj grad nødvendigt, at EU's konkurrencestrategi bliver miljøvenlig og overholder forpligtelserne på miljøområdet; den må på ingen måde spænde ben for miljøpolitikken.

4.4.3 Alt i alt udviser status over reformerne endnu meget blandede resultater. På trods af de mange rapporter om den dalende konkurrenceevne og den stigende mængde »processer« og strategier til fremme af konkurrenceevnen (f.eks. Luxem-

bourg, Cardiff, Köln, Lissabon, Göteborg, Barcelona osv.) har Unionen svært ved at nå de løbende erklærede mål (indre marked, finansielt fællesskab, vidensøkonomi, sundt miljø osv.).

4.4.4 Samtidig er den økonomiske og beskæftigelsesmæssige situation i Europa gradvist blevet værre siden den gunstige konjunktur under Det Europæiske Råd i Lissabon i 2000. Årsagerne skal bl.a. søges i manglende investeringer og manglende efterspørgsel, bl.a. som følge af restriktionerne i penge- og finanspolitikken. Der er også andre årsager, som virker kumulerende som følge af det usikre klima, der skyldes terrorangrebene, de internationale spændinger, finans- og børs kriserne og olieprisen. Dette har indvirket negativt på tilliden og aktiviteten i erhvervslivet. Vækstraten er faldet fra 3,5 % i 2000 til 1,6 % i 2001 og har ligget på knap 1 % siden 2002. Beskæftigelsen er faldet, og arbejdsløshedsprocenten er igen nået op over 8 %. Denne faldende økonomiske og sociale konjunktur i Europa står i modsætning til den aktuelle dynamiske vækst i USA (tæt på 5 %), selv om denne beror på ganske særlige forhold (f.eks. dollarkursen, budgetunderskuddet, militæradgifter mv.).

4.4.5 Lissabon-strategien er inde i en ond cirkel. Den manglende vækst vanskeliggør iværksættelsen af reformer, hvis forsinkelse efterfølgende er en hindring for øget vækst og beskæftigelse. Der er gået inflation i reformmål, forpligtelser og antallet af deltagende stater, og man kan på samme tid konstatere en tilsvarende mangel på medansvar, gennemførelse, koordinering og dermed på økonomiske og beskæftigelsesmæssige resultater. Der er risiko for, at medlemsstaterne stikker sig selv blår i øjnene ved ikke at indlede de påkrævede reformer med den nødvendige beslutsomhed, men samtidig lader folk tro, at strategien er i fremgang. En sådan »Lissabon-boble« ville bryde før 2010.

5. EØSU's anbefalinger

5.1 De økonomiske aktørers tillid må genskabes

5.1.1 Europas konkurrenceevne bør indgå i et globalt politisk, økonomisk og socialt projekt, som formår at vinde bred tilslutning og medvirken fra de socioprofessionelle aktørers side. Den nye traktat skal kunne imødekomme disse forventninger.

5.1.2 Det er specielt vigtigt, at dette europæiske projekt opfattes tydeligere i relation til dens globale kontekst, både i EU's forbindelser med sine nabolande og med de forskellige internationale partnere. Spørgsmålet om Europas tiltrækningskraft og dets tilpasning til de strukturelle ændringer bør drøftes og præciseres bedre, bl.a. i forbindelse med spørgsmål om internationale investeringer, virksomhedsplaceringer i Europa og udflytninger til andre regioner i verden. Udvalget håber bl.a., at de igangværende WTO-forhandlinger vil medvirke til at få opstillet bedre internationale regler for samhandel og investeringer på verdensplan.

5.1.3 Lige som der er behov for nye regler på internationalt plan, hvor det i dag klart skorter på sådanne, bør regelsættene i Europa forenkles, idet der i EU opereres med alt for mange administrative regler og procedurer. Med det formål er det nødvendigt:

- at reformere de forudgående konsekvensanalyser og give sikkerhed for, at analyserne foretages uvildigt, at man systematisk undersøger, om der foreligger alternative muligheder til traditionel lovgivning, at man gennemgår lovudkastets følger for forenkling og konkurrenceevne, og at analysen systematisk offentliggøres sammen med lovudkastet;
- at stille krav om, at alle ændringer, der kan modvirke lovudkastets overensstemmelse med konsekvensanalysen, skal begrundes;
- at inddrage virksomheder og andre brugere i den forudgående forenkling af lovgivningen (SLIM-udvalg forud for snarere end efter lovgivningens vedtagelse);
- at tilskynde til selvregulering og samregulering inden for de enkelte brancher i Europa, navnlig inden for servicesektoren;
- at tilskynde landene til en sideløbende national forenkling og til at teste euro-kompatibiliteten.

5.1.4 Der bør indføres tiltag til en mere beslutsom støtte til etablering og udvikling af virksomheder med bedre adgang til risikovillig kapital — hvilket gør det berettiget at udvide Den Europæiske Investeringsbanks indsats på dette felt — flere programmer, hvor iværksættere uddannes af andre iværksættere, og et tættere net af støttetjenester til fordel for mindre virksomheder i samtlige medlemsstater med koordinering på europæisk plan.

5.1.5 Man bør tillige mere generelt anspore virksomheder, faglige organisationer og civilsamfundets forskellige aktører til at tage flere initiativer på europæisk plan ved at trække mere på de nye muligheder for samarbejde og udveksling, som fremskridtene i den europæiske integration har givet dem. Deres initiativer i marken, lige så vel som de nye tiltag, der forventes af EU-institutionerne eller medlemsstaterne, vil komme til at spille en afgørende rolle for, at den genskabelse af konkurrenceevne, som er undervejs i Europa, afføder reelle virkninger og positive resultater, og for at de hindringer af forskellig art, som fortsat står i vejen herfor, omsider ryddes af vejen. Konkretiseringen af et mere effektivt og konkurrencedygtigt Europa vil i sidste instans især være betinget af, at der sker en formering og en gensidig styrkelse af sådanne økonomiske initiativer og samarbejdstiltag, som de offentlige myndigheder i EU, de enkelte lande og regionerne bør sætte skub i og fremhjælpe med gunstige konkurrencevilkår.

5.2 Fuldførelse af det indre marked

5.2.1 Det er på høje tid, at de grundlæggende bestemmelser om det indre marked, som i dag er udvidet fra 15 til 25 medlemsstater, gennemføres endeligt, og det inden for en kort frist. Dette mål bør ikke udskydes længere end til 2010-fristen for konkurrenceevne, der blev fastlagt i Lissabon. Et sådant mål er uundværligt i dag, uden at man af den grund må være blind for de efterfølgende behov for konstant vedligeholdelse og omstrukturering af dette indre marked.

5.2.2 Den første betingelse er at sikre, at direktiverne gennemføres mere stringent i national lovgivning og at sikre, at fristerne overholdes i praksis, således som det europæiske topmøde gav tilsagn om. Dette forudsætter, at regeringerne i højere grad er sig deres ansvar på området bevidst, og at der om nødvendigt sker en omlægning af den EU-støtten til disse fodslæbende lande, så sigtet rettes mere direkte mod målet om bedre gennemførelse. Over for overvægten af direktiver ville en mere omfattende anvendelse af forordninger, der finder direkte og ensartet anvendelse, i øvrigt fremme denne gennemførelse.

5.2.3 Hvad angår harmonisering af hensyn til konkurrenceevnen, bør følgende prioriteres:

- en forordning, der afskaffer dobbeltbeskatning i det indre marked, og som skal erstatte den både forvirrende, uensartede og mangelfulde mængde af bilaterale aftaler mellem medlemsstaterne;
- en forenklet statut for det europæiske selskab, der er tilgængelig for SMV'er — hvilket udvalget gentagne gange har efterlyst — og som vil åbne nye muligheder for udvikling, samarbejde og underleverandørvirksomhed på europæisk plan for disse virksomheder, i første omgang i grænseområderne;
- snarlig indførelse af et enkelt, effektivt EF-patent, der er forbundet med lave omkostninger. At vedtagelsen af patentet har trukket så længe ud bevirker, at EU strukturelt set ikke er i stand til at nå sine erklærede mål om konkurrenceevne;
- fuldførelse af et egentligt indre marked for tjenesteydelser ⁽¹⁾ med aktiv inddragelse af de berørte erhverv.

5.2.4 Nedbrydningen af administrative barrierer er ligeledes en ufravigelig betingelse for styrkelsen af det indre marked, som bør bakkes op med mere direkte støtte fra EU end tilfældet er i øjeblikket. Der sigtes til følgende:

- et bedre samarbejde på europæisk plan mellem de nationale forvaltninger, som i dag sammen skal forvalte et indre marked bestående af 25 medlemsstater;
- EU-inspektioner i medlemsstaterne med rapporter, der påviser eventuelle funktionsvanskeligheder og stiller forslag til afhjælpning af disse;

⁽¹⁾ EØSU er ved at udarbejde en udtalelse om udkastet til direktiv.

- etablering af en ensartet toldovervågning ved de ydre grænser efter udvidelsen, hvis første etape bør omfatte en fælles uddannelsesdel og en intensivning af praktikophold for og udveksling af europæiske toldembedsmænd;
- offentliggørelse af EU-dækkende sammenligninger af de offentlige kontrakter, der reelt er indgået;
- en bedre koordinering af de offentlige tjenester på tværs af landene, hvilket på områder, hvor det måtte være berettiget, kunne være optakten til indførelse af offentlige tjenester på EU-plan.

5.3 *Udvikling af den økonomiske union*

5.3.1 Tilvejebringelsen af en reel økonomisk union er et nøgleelement for de europæiske virksomheders konkurrenceevne og en forudsætning for fuldt ud at sikre den monetære unions levedygtighed. Bl.a. bør EU i makroøkonomisk henseende kunne reagere mere relevant og stabilt på udsvingene i de internationale konjunkturer med hensyn til foranstaltningerne til støtte for både udbud og efterspørgsel. Det er af afgørende betydning, at denne fælles økonomiske politik udvikles synkront med 2010-fristen for konkurrenceevne, der blev fastsat i Lissabon. Dette indebærer:

- at euroområdet udvides til at omfatte EU's nye medlemsstater, så snart de bliver i stand til varigt at overholde kriterierne;
- at fordelene ved fællesskabsmetoden udvikles (f.eks. rapporter og forslag fra Kommissionen, flertalsafstemninger i Rådet) for alle spørgsmål af reel fælles interesse på det økonomiske område;
- at der bliver sørget for, at stabilitets- og vækstpakten overholdes under betingelser, der også tager hensyn til konkurrenceaspektet, dvs. ved at lægge mere vægt på investeringer end på administrative udgifter.

5.3.2 Blandt de foranstaltninger, der vil give mulighed for at gøre væsentlige fremskridt på vejen mod den økonomiske union, skal nævnes:

- forudgående, ikke efterfølgende, fællesskabsudtalelse om medlemsstaternes finanslovsforslag, hvilket skal sikre, at de er i overensstemmelse med de overordnede retningslinjer for den økonomiske politik;
- en bedre sammenhæng mellem retningslinjerne for beskæftigelse og de overordnede retningslinjer for den økonomiske politik, som rækker videre end en simpel sideordning;
- fremskyndelse af det fælleseuropæiske finansielle marked, bl.a. ved selvregulering og samregulering inden for de enkelte brancher.

5.3.3 En forudsætning for den økonomiske union er, at skattesystemerne, og navnlig beskatningsgrundlaget, samordnes på en måde, der er forenelig med en økonomi, der er åben for handel og attraktiv for investeringer. Medlemsstaternes ret til selv at fastsætte skattesatserne kan eventuelt begrænses på de områder, der direkte berører det indre marked. En koordineret lempelse af beskatningen af arbejdskraft er påkrævet. Såfremt der ikke kan opnås enighed, vil et øget samarbejde mellem de medlemsstater, der ønsker at gå i denne retning, give mulighed for at gøre de første fremskridt.

5.3.4 Målene for en mere koordineret økonomisk politik bør være at:

- udvikle en vækstpolitik til gavn for erhvervsaktiviteten og beskæftigelsen, som fastlagt på de seneste europæiske topmøder. Ud over yderligere indgreb fra EIB's side, hvis virkninger er begrænsede uden dog at være uvæsentlige, forudsætter dette, at partnerskaberne mellem den offentlige og den private sektor får en ny dimension, navnlig med henblik på at finansiere nye transeuropæiske infrastrukturer inden for den udvidede Union;
- fremme en mere aktiv industriel tilgang, som anskueliggør de europæiske interesser, i form af en kompatibel konkurrencepolitik, en handelspolitik, der fokuserer mere på forsvaret af disse interesser, støtte til store fælles projekter og støtte over fællesskabsbudgettet;
- sikre den nødvendige udbygning af virksomhedernes nyskabende investeringer og investeringer i forskning, bl.a. for at styrke EU's konkurrenceevne i kvalitativ henseende;
- sikre EU's uafhængighed i forbindelse med teknologier, der er afgørende for Europas sikkerhed (om nødvendigt gennem øget samarbejde med præferenceåbning af de pågældende offentlige markeder);
- centrere den fælles forsknings- og udviklingspolitik om fælles projekter, med EU-kompatible nationale tilgange.

5.3.5 De nye budgetrammer for 2007-2013 bør fokusere på Europas konkurrencemæssige udfordringer. Med henblik herpå bør man:

- i højere grad foregribe de økonomiske, industrielle, regionale og sociale forandringer og fremme forudgående tilpasninger;
- videreføre reformen af landbrugspolitikken i samarbejde med de berørte kredse, idet der sigtes mod en konkurrencedygtig europæisk fødevarerindustri, under hensyntagen til miljøkravene, forbrugernes sikkerhed og en afbalanceret landbrugsudvikling;

- styrke Unionens tilstedeværelse på den internationale scene ved at forbedre udviklingsbistandens effektivitet, udvikle partnerskaber og støtte de europæiske virksomheders investeringer i tredjelande med stort vækstpotentiale;
- sikre en sammenkobling af netværkene for telekommunikation, energi og transport på en måde, der optimerer forholdet mellem omkostninger, kvalitet og sikkerhed;
- fremskynde integreringen af det europæiske finansielle marked under betingelser, der forener bevægelighed, harmonisering, sikkerhed, konkurrence og selvregulering;
- opnå produktivitsfremskridt, dels direkte i virksomhederne — arbejdets tilrettelæggelse, IT og nye teknologier — og dels ved at sikre offentlige overførsler en bedre økonomisk og social virkning, bl.a. via stordriftsfordele, åbning af den offentlige sektor, europæisk samarbejde om offentlige tjenester, hvorved de offentlige underskud gradvist kan nedbringes;
- tilpasse EU-støttemetoderne, dvs. stille flere betingelser for støtte (navnlig for så vidt angår økonomisk konvergens samt gennemførelsen af direktiverne), opnå større gensidighed fra modtagerlandenes side (gunstigt konkurrenceklima for virksomhederne, administrative forenklinger, ophævelse af handelshindringer), kontrollere fællesskabsstøttens forenelighed med konkurrencereglerne, som det er tilfældet med statsstøtten (være opmærksom på skadelige konkurrenceforvridninger og de forstyrrelser, der kan opstå som følge af kunstige udflytninger) og give bedre muligheder for optagelse af lån til nedsat rente i stedet for at lade hovedparten af støtten bestå i tilskud.
- sikre, at forskningsbudgetterne stemmer overens med EU's mål: 3 % af BNP, hvoraf 2/3 skal finansieres af den private sektor, og at de nationale programmer er i trit med hinanden og med rammeprogrammet for forskning og udvikling;

5.4 En mere sammenhængende iværksættelse af strukturreformerne

5.4.1 Lissabon-mandatat skal gøres mere troværdigt i de europæiske borgeres øjne. Betænelighederne vedrørende mandatets betydning og sociale omkostninger skal overvindes. Sådanne reformer er en forudsætning for EU's fremtidige udvikling i en åben økonomi. Det drejer sig om at sikre bæredygtigheden af den europæiske sociale model, som europæerne er tilhængere af, og som kommer til udtryk i chartret om grundlæggende rettigheder, samtidig med at der tages hensyn til målet om konkurrenceevne.

5.4.2 Konkurrenceevnemålet bør tydeliggøres. Set med udvalgets øjne drejer det sig ikke om at være de mest konkurrencedygtige i verden i den forstand, at udgifterne på alle områder gøres mindst mulige: et sådant mål ville også være illusorisk og uigennemførligt og i flere henseender til stor skade og ubæredygtigt på grund af de kvalitetsrelaterede, arbejdsmarkedsmæssige, sociale og miljømæssige omkostninger. Efter udvalgets mening gælder det tværtimod om at tilvejebringe alle nødvendige forudsætninger for at gøre EU fuldt og bæredygtigt konkurrencedygtig i en åben, global økonomi, bl.a. ved at have hånd i hanke med de nye teknologier og i kraft af en mere nyskabende tilrettelæggelse af arbejdet og af produktiviteten samtidig med, at man stedse tilstræber at bevare og konsolidere vor sociale udviklingsmodel i EU.

5.4.3 Der bør sikres en bedre koordinering dels mellem de økonomiske, sociale, administrative og miljømæssige reformer og dels mellem medlemsstaterne. Der skal sikres sammenlignelighed og gensidig styrkelse. I lyset af strukturreformernes nuværende situation i medlemsstaterne bør man navnlig:

- fremme læring og uddannelse på skiftevis skoler og virksomheder, give nemmere adgang hertil og i endnu højere grad udvikle europæiske udvekslingsprogrammer;
- fremme de arbejdssøgendes beskæftigelsesmuligheder gennem uddannelsesprogrammer og målrettet støtte til den enkelte persons integration på arbejdsmarkedet;
- ansøre de arbejdssøgende (det gælder både kvinder og mænd, ældre og yngre) til at gå i gang med selvstændig erhvervsvirksomhed ved at lette de administrative procedurer og ved ikke at straffe dem ud fra et socialsikrings synspunkt;
- sikre den sociale sikrings solvens, således at den bliver bæredygtig, i lyset af den europæiske befolknings aldring samtidig med, at ulovligt og sort arbejde modvirkes og bekæmpes;
- forenkle regler og procedurer, bl.a. for SMV'er og samtidig som tidligere nævnt sikre en mere effektiv bekæmpelse af undergrundsøkonomien;
- lægge hovedvægten på etablering af virksomheder og tilskyndelse til iværksætterkultur, idet de administrative og skattemæssige bestemmelser bør ændres i overensstemmelse hermed;
- konsolidere den bæredygtige udvikling og sætte skub i nye teknologier på dette område — disse åbner op for nye markeder på verdensplan for Europas virksomheder — med en mere omfattende udveksling af god praksis, som med fordel kunne samles i en database.

5.4.4 På europæisk plan skal denne koordinering af reformerne støttes:

- ved at give formanden for Europa-Kommissionen og hele kommissærkollegiet et særligt ansvar for at tage højde for Europas konkurrenceevne, hvilket vil give anledning til særlige initiativer med dette formål som led i Kommissionens politik — ét medlem af Kommissionen kunne af formanden udpeges til at bistå ham med denne opgave;
- ved at udbygge den komparative resultattavle for gennemførelsen af Lissabon-reformerne, hvor både de offentlige myndigheders og civilsamfundets rolle fremhæves;
- ved i højere grad at have Lissabon-målene for øje, når der tildeles EU-støtte, og ved at fremhæve denne sammenhæng i årsberetningerne.

5.4.5 Et centralt krav i dag er at styrke europæernes opbakning til den europæiske integration og det mål om konkurrenceevne, som EU har fastsat. Dette forudsætter en klarere vision om målsætningerne og grænserne for det Europa, der er under opbygning, samt om de globale økonomiske og sociale rammer for strukturreformerne. Dette indebærer navnlig en bedre forståelse af fremtiden for den europæiske model for arbejdsmarkedsrelationer.

5.4.6 De europæiske virksomheders konkurrenceevne kan bl.a. forbedres ved at forbedre lønmodtagernes faglige kvalifikationer ved at befordre deres indflydelse på arbejdets tilrettelæggelse og ved at styrke den sociale samhørighed i virksomheden ved at forbedre og udbygge den sociale model.

5.4.6.1 En virksomheds arbejdsstyrke, dens menneskelige kapital, har nemlig væsentlig betydning for produktiviteten. Af denne investering, specielt i uddannelse, afhænger lønmodtagernes motivation og produktive muligheder.

5.4.6.2 Selv om »Uddannelse og livslang læring« er blevet et centralt element i EU's beskæftigelsespolitik, er det foruroligende at måtte konstatere, hvor lav en procentdel af arbejdskraften, der deltager i undervisning og uddannelse. Denne procentdel ligger i gennemsnit på 14 % for aldersklassen 25-29-årige og falder jævnt med alderen for at ende på omkring 5 % for aldersgruppen 55-64-årige.

5.4.6.3 I et produktionssystem, hvor arbejdspladserne bliver stadig mere tekniske og forudsætter knowhow, truer denne situation EU's konkurrenceevne. Det er ikke bare ønskeligt, men nødvendigt, at man opnår fremskridt. Med sigte herpå bør virksomhederne i deres strategi medtage uddannelse som en investering på mellemlang og lang sigt og ikke som et tiltag, der kræver et øjeblikkeligt afkast.

5.4.6.4 Imidlertid må erhvervsuddannelse, uddannelse og livslang læring ikke anskues isoleret. De bør indgå i forvaltningen af lønmodtagernes karriere. Det drejer sig om gennem uddannelse at skabe motivering for enhver aldersgruppe ved at udbygge kompetencer og sætte skub i karriereforløbet. Set ud fra denne synsvinkel er kompetenceopgørelser og validering af uddannelsesresultater nogle værktøjer, der bør videreudvikles som led i individuelle karrieremål, der er indpasset i virksomhedens målsætninger.

5.4.7 EØSU ønsker tillige at understrege socialøkonomiens rolle, som er behandlet i flere udtalelser. EØSU minder om, at socialøkonomien kan resultere i en model for bedre konkurrence baseret på samarbejde mellem enkeltpersoner og virksomheder og på dens evne til at dække enkeltpersoners behov og til at udbygge de menneskelige ressourcer.

5.4.8 Ud over virksomhederne og deres medarbejdere spiller arbejdsmarkedets parter en væsentlig rolle i forbindelse med omdefineringen af den sociale model. Lissabon-mandateret tildelte oprindeligt virksomhederne, arbejdsmarkedets parter og civilsamfundet et væsentligt ansvar for reformernes vellykkede gennemførelse. EØSU beklager dybt, at dette element blev undervurderet under de første forårstopmøder, såvel i medlemsstaternes rapporter som under Det Europæiske Råds drøftelser og i dets konklusioner.

5.4.9 Situationen er i bedring, nu hvor der i umiddelbar forlængelse af forårstopmøderne afholdes møder mellem arbejdsmarkedets parter, rådsformandskabet og Kommissionen. Den flerårige dagsorden for den sociale dialog for 2003-2005, der blev aftalt af arbejdsmarkedets parter (Unice, CEEP, UEAPME og Den Europæiske Faglige Samarbejdsorganisation), har også været med til at fremme disses inddragelse i gennemførelsen af reformstrategien. I denne dagsorden for dialog og fælles initiativer, som er centreret omkring tre akser (beskæftigelse, udvidelsens sociale aspekter, mobilitet), lægges der særlig vægt på fremme af uddannelse og faglige kvalifikationer. Den bidrager således til definitionen af en europæisk samfundsmodel, der forener virksomhedernes øgede økonomiske konkurrenceevne og et styrket socialt indhold.

5.4.10 Disse arbejdsmarkedsparter har i øvrigt indledt væsentlige reformer i medlemsstaterne, det være sig inden for uddannelse, arbejdsmarkedet eller den sociale sikring. Det er afgørende at give dem større medansvar for reformerne ved at fremhæve deres initiativer og aftaler i rapporterne på forårstopmøderne og ved at inddrage dem i udvekslingen af god praksis. EØSU er villig til at videreformidle disse oplysninger om de socioøkonomiske aktørers deltagelse i en database.

6. Konklusioner

6.1 EØSU konkluderer, at manglerne ved de europæiske virksomheders konkurrenceevne i dag er den pris, man må betale for et Europa, som ikke er tilstrækkeligt iværksætterrigt, som stadigvæk ikke er fuldt integreret på en lang række områder, som er bagud med sine reformer, og som udnytter sine egne fordele for lidt og på inkonsekvent, nogle gange usammenhængende og altså ikke særlig produktiv vis. Denne kendsgerning bekræftes gennem fire centrale svagheder:

- en utilstrækkelig støtte til iværksætterkultur trods de indførte friheder i Europa;
- et indre marked, der endnu ikke er fuldført på trods af udvidelsen;
- en økonomisk union, der stadig er mangelfuld på trods af den monetære union;
- strukturreformer, der nok er planlagt, men endnu ikke iværksat i tilstrækkelig grad.

6.2 Det er et kollektivt ansvar at afhjælpe disse mangler med henblik på at sikre en bedre sammenhæng mellem EU og dens medlemsstater, idet der drages fordel af komplementariteten. EØSU glæder sig over, at der på det seneste europæiske forårstopmøde:

- blev opfordret til, at medlemsstaterne fremmer reformpartnerskaber, der forener arbejdsmarkedets parter, civilsamfundet og de offentlige myndigheder;
- blev udtrykt støtte til de europæiske arbejdsmarkedsparters ønske om at konsolidere deres engagement gennem et nyt europæisk partnerskab for forandring.

Bruxelles, den 27. oktober 2004

6.3 EØSU mener, at sådanne partnerskaber på såvel europæisk som nationalt plan bør fokusere på hurtigst muligt at tilvejebringe forudsætningerne for en vellykket genoprettelse af konkurrenceevnen i Europa og navnlig bidrage til at:

- fremskynde den optimale organisering af det indre marked;
- udvikle en økonomisk union, der er på niveau med den monetære union;
- inddrage alle de relevante kredse i reformerne;
- indlede nyskabende offentlige og private initiativer og samarbejdstiltag med dette formål;
- evaluere fremskridtene med dette partnerskab på de kommende forårstopmøder.

6.4 EØSU fremhæver nødvendigheden af uden svinkeår-inder at holde kursen frem mod 2010-fristen, hvilket indebærer såvel iværksættelse af Lissabon-reformerne som fuldførelse af det indre marked og gennemførelse af en reel og konkurrence-dygtig økonomisk union, idet der tages fuld højde for konsekvenserne af den monetære union, og idet kravene til en bæredygtig udvikling tilgodeses fuldt ud.

6.5 Afslutningsvis konstaterer EØSU, at den nødvendige fremskyndelse af reformerne ville foregå langt lettere, hvis den økonomiske vækst var stærkere. EU bør ufortøvet tage skridt til at styrke det indre marked ved at stimulere udbud og efterspørgsel og derigennem tilvejebringe varige forudsætninger for at øge investeringerne, samhandelen, forbruget og beskæftigelsen.

Anne-Marie SIGMUND

Formand for

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg